

Zijn controles met drugshonden op school zinvol?

Visietekst over een alternatieve aanpak rond drugs op school.

1. Inleiding

Elke school heeft de verantwoordelijkheid om een veilige omgeving te creëren waarin de gezondheid, veiligheid en het welzijn van zowel leerlingen als het schoolteam wordt gewaarborgd. Illegaal druggebruik is in strijd met deze opdracht. Het bezit van illegale drugs is wettelijk verboden, toch worden scholen geconfronteerd met leerlingen die illegale drugs gebruiken, zowel op school als in de directe schoolomgeving. Het gebruik van illegale drugs heeft directe effecten op het sociaal, emotioneel, cognitief en fysiek functioneren van leerlingen. Bovendien brengt dit de gezondheid, het welzijn en de veiligheid van zowel de leerlingen als de leden van het schoolteam in het gedrang.

Als reactie op deze uitdagingen overwegen sommige scholen het inzetten van politiecontroles met drugshonden. Door jongeren die gebruiken en dealers op te sporen en/of af te schrikken, hopen scholen drugs van hun terrein te weren.

In deze visietekst werpen we vanuit verschillende invalshoeken een kritische blik op controles met drugshonden op school. Daarnaast belichten we alternatieven om als school om te gaan met vermoedens van druggebruik, -bezit en dealen.

Deze visietekst kwam tot stand dankzij een adviesgroep samengesteld uit diverse stakeholders uit het secundair onderwijs (COLOMAplus & TechniGO! Campus De Voorstad), een lokale preventiewerker, een regionale preventiewerker verbonden aan het Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg, een preventieadviseur van de Pompidou Group, de Federale politie (DJSOC), de lokale politie van de zone Sint-Niklaas en de zone Rivierenland, het nationaal drugscommissariaat, HOGENT (onderzoekscentrum SUPURB) en VAD. De tekst werd voorzien van feedback door het Departement Onderwijs en Vorming, Katholiek onderwijs Vlaanderen, het Gemeenschapsonderwijs (GO!) en de Vlaamse Logo's (LOGO).

2. Controles met drugshonden: Wat houdt het in?

In 2023 vonden er 39 controles met drugshonden van de federale politie plaats op Vlaamse scholen. Steeds meer lokale politiezones hebben ook een drugshond ter beschikking, maar cijfers over het aantal controles met hun honden ontbreken. We kunnen wel stellen dat het aantal controles met drugshonden op scholen is toegenomen.

Controles van politie met drugshonden op scholen zijn controleacties gericht op het zichtbaar maken van drugsbezit of vermoedelijk gebruik door leerlingen. Drugshonden zijn opgeleid om bepaalde illegale drugs of geuren te detecteren. De actie kan aangevraagd worden door scholen, lokale besturen, de politie zelf of op initiatief van een magistraat.

Een school is een privéplaats. Bijgevolg is op basis van artikel 14 van de wet op het politieambt de **toestemming van de directeur of zijn afgevaardigde vereist** om een politiecontrole te kunnen uitvoeren. Dit kan **enkel wanneer er redelijke gronden zijn die doen geloven dat de openbare orde of veiligheid wordt bedreigd** of dat de dader of bewijselementen van een misdrijf aanwezig zijn op de school.

Bij een controleactie worden de leerlingen van een school in groep (per graad, of met

een aantal klassen samen), meestal op een lijn gezet, zodat de drugshond overzichtelijk te werk kan gaan. De hond snuffelt vervolgens aan de leerlingen. Bij een controle met drugshonden op school kunnen zowel actieve honden (deze blaffen bij het detecteren van drugs en/of cash geld) als passieve honden (deze gaan zitten bij het detecteren van drugs) worden ingezet. Voor het controleren van leerlingen worden meestal passieve drugshonden ingezet. Voor het controleren van lockers of ruimtes worden meestal actieve drugshonden ingezet.

Het besnuffelen van de leerlingen en hun bagage door een drugshond wordt op zich niet als een fouillering beschouwd. Wanneer een hond gaat zitten bij een leerling, dan wordt dit beschouwd als **een aanwijzing** voor het bij zich hebben van drugs en/of cash geld. **Die aanwijzing rechtvaardigt het uitvoeren van een gerechtelijke fouillering overeenkomstig artikel 28, §2 van de wet op het politieambt.** Deze fouillering vindt plaats in een afzonderlijk lokaal.

3. Waarom wetenschappelijk onderzoek controles met drugshonden op school afraadt

Preventie van middelengebruik voorkomt dat mensen beginnen gebruiken en kan mensen die al gebruiken helpen om problematisch gebruik te voorkomen. Maar preventie van middelengebruik heeft ook een breder doel: mensen veilig en gezond houden zodat ze hun talenten en potentieel ten volle kunnen realiseren (EMCDDA, 2019). **Vanuit de internationale preventiewetenschap** (EMCDDA, 2019), die onderzoekt welke elementen van preventie voor het beheersen van middelengebruik al dan niet effectief zijn, **weten we dat controles met drugshonden best niet worden georganiseerd in scholen.** Dit omdat ze meerdere negatieve effecten met zich meebrengen op niveau van de leerlingen, de school en zelfs voor politie.

Het gebruik van drugshonden op school wordt vaak beschouwd als een manier om leerlingen af te schrikken om illegale drugs te gebruiken (O'Hara, 2009). Onderzoek toont aan dat angst geen blijvende invloed heeft op gedrag en nog minder bij leerlingen die een bepaald risicogedrag (willen) stellen. Het kan zelfs een omgekeerd effect hebben bij bijvoorbeeld sensatiezoekende persoonlijkheden. De angst in boodschappen kan hen net aantrekken om bepaald risicogedrag te stellen (UNODC, 2018). Dit geldt trouwens ook voor andere afschrikwekkende preventiestrategieën die door leerkrachten of andere professionals worden aangeboden aan leerlingen.

Controles met drugshonden maken geen deel uit van drugspreventie. Het is een repressieve aanpak, die enkel als laatste redmiddel kan ingezet worden, niet als ontradende actie (Trimbos-Instituut, 2019). Bovendien is het cruciaal dat politieacties rond middelengebruik altijd in functie staan van de gezondheid van de leerling naar wie de interventie zich richt (UNODC, 2023).

De juridische dienst van de federale politie geeft ten slotte ook aan dat controles met drugshonden niet systematisch door de politie mogen worden ingezet. Controles zijn slechts verantwoord indien de school kampt met een probleem dat het individueel geval overstijgt. (Comité P, 2015).

3.1. Betrouwbaarheid van de resultaten

Doorgaans zijn **de vangsten** bij controles met drugshonden op scholen **beperkt**. Dat is logisch, want het gebruik van illegale drugs bij scholieren ligt erg laag. Het laatstejaarsgebruik (aantal scholieren dat het laatste jaar gebruikte) van cannabis is 7% en het laatstejaarsgebruik van andere illegale drugs is lager dan 1%. Volgens recente cijfers van de federale politie vonden in 2023 in het Nederlandstalig onderwijs, 39 controles met drugshonden in scholen plaats. Tijdens deze controles werden 9839 leerlingen gecontroleerd. 240 (2,4%) leerlingen werden door de hond aangeduid. Na een diepere controle bleken 48 (0,48%) leerlingen illegale drugs op zak te hebben. Daarbij werd in totaal 125 gr. marihuana, 20gr. hash en één uitzonderlijke vangst van 6 gr amfetamine (speed) in beslag genomen. *(Dit zijn enkel cijfers van controles met federale drugshonden. Heel wat lokale zones hebben inmiddels hun eigen drugshond(en). De cijfers van de inzet van de lokale drugshonden en hun vangsten zijn niet bekend).*

Controles met drugshonden zijn een momentopname met een foutenmarge, **waarbij zowel vals positieve als vals negatieve resultaten voorkomen** (Ombudsman, 2006). **De foutenmarge kan oplopen tot 75%** (Barbour, 2006). Een mogelijk probleem wat betreft de inzet van drugshonden, is contaminatie (Comité P, 2013). Hierdoor gaat de hond reageren op iemand die niet in het bezit is van drugs, maar die eerder wel heeft gebruikt of bij iemand aanwezig was toen die drugs gebruikte. Het is dus helemaal niet zeker of de door een drugshond aangeduide leerling daadwerkelijk drugs bezit of onder invloed is. Anderzijds blijkt uit de praktijk dat wanneer een leerling aangeduid wordt door een hond en de foullering negatief is, deze wel vaak positief test bij een urinetest.

Scholen hopen om met een controleactie concrete feedback te verkrijgen over het druggebruik van specifieke leerlingen, evenals over hun vermoedens van druggebruik bij bepaalde leerlingen. **Om zeker te weten** of de jongere - op wie de drugshond reageert maar bij wie geen drugs gevonden zijn - drugs gebruikt, moet de jongere onderworpen worden aan **een urinetest**. Bij concrete aanwijzingen – een drugshond duidt de leerling aan, uiterlijke tekenen van gebruik ... - kan een urinetest gesuggereerd worden. Maar, **een urinetest blijft een vrijwillige handeling**. De politie kan de jongere niet verplichten tot afgifte van een urinestaal. Daarbij kan de politie om juridische redenen (recht op privacy van de jongere) **het resultaat van de urinetest niet meedelen aan de school**. Ze mogen enkel in het algemeen terugkoppelen hoeveel drugs er werd gevonden bij de controleactie. Dus de school heeft geen uitsluitsel over al dan niet gebruik door de leerling en kan, louter op basis van de drugshondencontrole, het **vermoeden van gebruik niet bevestigen noch de leerling motiveren tot begeleiding** (Veekmans & Gombeer, 2020). Wat de school wel weet is of de hond is gaan zitten bij een leerling. Of die effectief iets heeft gebruikt of bij zich heeft, weet de school niet. Het gaan zitten van de hond bij een leerling kan een indicatie geven, maar gezien de foutenmarge/contaminatie kan deze aanwijzing ook foutief zijn. Daarom is het van cruciaal belang om als school af te gaan op (veranderingen in) het functioneren en algemeen welzijn van de leerling. Op basis daarvan kan een vermoeden ontstaan en kan men met de leerling een gesprek aangaan.

Een in 2014 door de Poolse politie uitgevoerd onderzoek van Jezierski et al., toont aan dat **de effectiviteit** van drugshonden **afhangt van het hondenras, het type drug en de zoekomgeving/omstandigheden**. De effectiviteit van drugshonden bij het opsporen van drugs is ook sterk **afhankelijk van hun training**. Het uitvalpercentage in trainingsprogramma's is zeer hoog; ongeveer 50%-80% van de honden voltooit de training niet succesvol (Bye, Hazel, Fountain, & Fernandez, 2024). Het Comité P (2013) rekent voor de betrouwbaarheid van de honden op een doorgedreven training en regelmatige evaluatie. En zelfs dan is de betrouwbaarheid van drugshonden niet gegarandeerd.

3.2. Impact van controles met drugshonden op leerlingen, school en politie

Controles met drugshonden op school **ondermijnen de open dialoog en het vertrouwen tussen de school en de leerlingen**. Open dialoog en vertrouwen zijn een noodzakelijke voorwaarde voor een veilig schoolklimaat en een goede leerlingbegeleiding (Trimbos-Instituut, 2019).

Een repressieve aanpak op school, waarvan controles met drugshonden vaak het gezicht zijn, **verkleint de kans dat leerlingen hulp zoeken bij problemen**. De kans dat een leerling, wanneer hij of zij in de problemen komt met druggebruik, dit zal melden aan een leerkracht of leerlingbegeleider van een school die drugcontroles laat uitvoeren, is zeer klein (Malins, 2019).

Het gebruik van drugshonden op school heeft een negatieve invloed op het sociaal en emotioneel welbevinden van leerlingen en **kan leiden tot:**

- **schaamte en emotionele stress:** Het proces van het besnuffelen van leerlingen of het doorzoeken van hun lockers of bezittingen met drugshonden kan leiden tot gevoelens van schaamte en emotionele stress. Dit kan leiden tot langdurige negatieve gevolgen voor hun mentale gezondheid (Malins, 2019).
- **stigmatisering:** Wanneer een drugshond onterecht bij een leerling gaat zitten, kan deze zich geïsoleerd en gestigmatiseerd voelen als iemand die drugs gebruikt (Malins, 2019).
- **angst en trauma door publieke vernedering:** De publieke vernedering die gepaard gaat met het controleren, van leerlingen en/of hun bezittingen, met drugshonden kan angst en trauma veroorzaken. Leerlingen die angst hebben voor honden, ervaren deze stress exponentieel sterk (Malins, 2019).
- **negatief effect op de relatie met en kijk naar de politie:** één enkele negatieve ervaring met politie kan een langdurige en negatieve houding ten opzichte van de drugwet, de politie en andere strafrechtelijke actoren veroorzaken (Jackson, Testa & Vaughn, 2020).

Naast sociale en emotionele impact, ondervindt een leerling ook een juridische impact wanneer hij of zij betraapt wordt:

- **Criminalisering en rechtsonzekerheid:** zodra een leerling betraapt wordt op het bezit van illegale drugs op school, zal er een PV worden opgemaakt. Afhankelijk van het arrondissement en de aard van de feiten kan deze leerling vervolgd worden. Dit hangt in sterke mate af van de aanwezigheid van hulpverlening in de regio en van het gevolg dat het parket aan het dossier geeft (Comité P, 2013). Sinds de invoering van de Salduz-wetgeving worden minderjarige verdachten niet meer verhoord, tenzij er sprake is van dealen.
- Politiediensten kunnen personen slechts verplichten zich te laten controleren bij betrapting op heterdaad. Buiten deze situaties kan de betrokken leerling weigeren tegemoet te komen aan het verzoek van de politieambtenaren. **Een drughond die gaat zitten valt niet onder een betrapting op heterdaad. Als de drughond bij een leerling gaat zitten, kan deze dus niet verplicht worden een urinetest af te nemen.** De leerling kan zich bijvoorbeeld wel engageren om na de schooluren, eventueel samen met zijn ouders, naar het politiebureau te gaan. Een leerling waarbij een drughond is gaan zitten, kan wel onderworpen worden aan een fouillering, omdat het gaan zitten van de hond kan gezien worden als een ernstige aanwijzing voor bezit of gebruik van middelen.
- In geval van betrapting op heterdaad (bijvoorbeeld vaststelling van bezit van drugs bij fouillering) kan een deskundigenonderzoek (ic. urinetest) worden bevolen door de Procureur des Konings of zijn hulpofficieren, met eedaflegging (Veekmans & Gombeer, 2020).

4. Ervaringen van scholen, politie en andere partners met controles met drugshonden op school

De informatie in dit deel werd bekomen uit gesprekken met preventiewerkers, schooldirecties en politiediensten.

Hoewel sommige scholen een controle met drugshonden uitvoeren om aan de buitenwereld te tonen dat ze actie nemen tegen illegale drugs, kan afschrikwekkende preventie en in het bijzonder een controle met drugshonden **negatief afstralen op het imago en de reputatie van een school. Het kan bijdragen tot een stijging in de perceptie van hoeveel druggebruik er op school is. Dat kan ongewild een invloed hebben op de heersende norm rond druggebruik bij leerlingen. Dat zijn ongunstige elementen in het beheersen van het drugsfenomeen op school.**

Soms geeft een controle ook **onverwachte resultaten**, bijvoorbeeld wanneer **leerkrachten worden aangeduid door een drugshond**. Maar ook wanneer bijvoorbeeld leerlingen, waarbij een vermoeden van gebruik of dealen is, er door de drugshond **niet worden uitgehaald**. De vraag blijft dan wat de school zal ondernemen naar deze leerlingen. Leerlingen die gebruiken of dealen, kunnen zo het gevoel krijgen dat ze niet vatbaar zijn voor controles.

Het komt voor dat sommige klassen of leerlingen worden gecontroleerd met drugshonden, terwijl andere klassen of leerlingen niet worden gecontroleerd. De leerlingen die worden gecontroleerd, kunnen zich **gevisieerd voelen** en dit kan gevoelens van onrechtvaardigheid veroorzaken, zoals: 'Waarom mijn klas wel en een andere klas niet?' Vaak **leidt dit tot wantrouwen** bij de leerlingen, het onderwijspersoneel of de ouders. Vaak zetten leerlingen, met aan middelengebruik gerelateerde problemen, na een drugscontrole de stap naar de leerkracht of leerlingenbegeleiding niet meer uit schrik voor de reactie van de school.

Voor politie en gerecht kunnen deze controles een schakel zijn in het aanpakken van criminele drugsnetwerken. Door een controle met drugshonden op school te overwegen, geeft de directie een signaal dat ze wil meewerken aan deze speuracties in functie van het bewaken van de veiligheid van iedereen op school. **Het is van belang om vragen te stellen bij de kosten en baten van de inzet van drugshonden bij controles op school, nu we weten dat de opbrengst beperkt is en de neveneffecten groot en nefast kunnen zijn.**

5. Toch een drugcontrole op school? Werk een transparante procedure uit, waarin respect voor de leerling centraal staat.

Een school wordt volgens de wet beschouwd als een private plaats die de politie alleen mag betreden met toestemming van of op verzoek van de schooldirecteur of diens

gemachtigde. **Weet dus dat je als schooldirectie een drugcontrole kan weigeren** op basis van artikel 14 van de wet op het politieambt als één van de lokale partijen bv. lokaal bestuur, ouders, politiezone ... hierop aanstuurt (Comité P, 2015). In geval van een gerechtelijke opdracht kan een controle op een school enkel in de wettelijke gevallen van een huiszoeking, dus ofwel met een mandaat van de onderzoeksrechter, ofwel bij betrapting op heterdaad, ofwel met toestemming van de directeur of zijn afgevaardigde (Comité P, 2015).

Indien een drugshond wordt ingezet, zorg er dan voor dat deze geen contact heeft met de leerlingen en uitsluitend wordt gebruikt voor het doorsnuffelen van ruimtes. Wees ervan bewust dat lockers of boekentassen in principe niet mogen doorzocht worden, wegens recht op privacy, tenzij daarvoor op voorhand door de leerling of de ouders toestemming gegeven werd. (Comité P, 2015). Maar politiediensten kunnen op basis van omstandigheden van tijd of plaats, materiële aanwijzingen of gedragingen (ook bij betrapting op heterdaad) overgaan tot controle van de lockers of boekentassen. Scholen hebben best een duidelijk en transparant drugbeleid met betrekking tot controles met drugshonden, inclusief de procedures, redenen voor het uitvoeren van controles en mogelijke gevolgen voor leerlingen (en leerkrachten) die betrappt worden. Het is belangrijk deze uitgewerkte procedures zowel naar het onderwijspersoneel, de leerlingen als de ouders duidelijk te communiceren.

Voorafgaand aan de drugcontrole vindt er een overleg plaats tussen de schooldirectie en de betreffende politiezone om de procedures en de uitvoering van de actie te bespreken. Voor de aanvang van de controles dienen zowel de leerlingen als het schoolpersoneel duidelijk geïnformeerd te worden dat er een mogelijkheid bestaat van contaminatie en foutieve vaststellingen tijdens de controle met drugshonden (Comité P, 2013).

De controles worden uitgevoerd in overeenstemming met de wet- en regelgeving, inclusief privacywetgeving en de rechten van leerlingen (cfr. [Juridische handvatten voor het onderwijs](#)). De leerlingen moeten op gepaste wijze geïnformeerd worden over die rechten. **Klachten rond de controles kunnen door de leerling of zijn ouders gemeld worden aan [het kinderrechtencommissariaat](#).**

De politieagenten en de drugshonden die betrokken zijn bij het uitvoeren van de controles zijn voldoende getraind in het herkennen van illegale drugs en het respecteren van de privacy van leerlingen.

Indien een controle met drugshonden plaatsvindt, laat deze dan zo discreet mogelijk verlopen. Dat betekent:

- Als de actie gericht is op één of enkele leerlingen, probeer de interventie dan buiten school te organiseren. **Indien de interventie plaatsvindt in de school, is het aan te raden dat de politie in burgerkleding komt (EUSPR, 2023).**
- **De privacy van leerlingen moet beschermd worden.** Het controleren in groep (oplijnen, wasstraten, d.w.z. afgesloten plaatsen waarlangs de leerlingen moeten passeren en gefouilleerd worden ...) stelt leerlingen te veel tentoon, waardoor roddels en stigma kunnen vergroten.
- Als leerlingen door de drugshond besnuffeld moeten worden, doe dit dan **in een aparte ruimte** en laat de betreffende leerlingen één voor één binnengaan.
- Als een drugcontrole plaatsvindt op school, voorzie dan zo snel mogelijk na de controle **nazorg en nabespreking** voor de leerlingen. Bekijk eventueel wat de rol van CLB daarin kan zijn. Denk ook aan de communicatie naar de

ouders waarin heel duidelijk wordt toegelicht waarom deze controle werd georganiseerd. Voorzie bij voorkeur een ouderavond kort na de actie waarbij ouders de kans krijgen vragen te stellen aan de school en het betrokken politiekorps. Koppel terug wat het algemeen resultaat was en wat verdere stappen zijn om het drugsfenomeen op school te beheersen.

- **Organiseer ook een evaluatie of debriefing** tussen de school en de lokale politie, om zicht te krijgen op de voor- en nadelen van deze actie (omzendbrief NO/2013/03).

6. Geen controle met drugshonden? Wat dan wel?

In de perceptie van sommige schooldirecties gaan een preventief drugbeleid en een drugcontrole op school, hand in hand. Scholen zien het vaak als onderdeel van hun preventief beleid. Controles met drugshonden maken echter geen deel uit van drugspreventie. Het is een repressieve aanpak, die enkel als laatste redmiddel kan ingezet worden (Trimbos-Instituut, 2019).

Scholen laten vaak een controle uitvoeren wanneer ze met de handen in de haren zitten en geen alternatieven meer zien. Maar die alternatieven zijn er wel. **Illegale drugs beheersbaar maken op school kan op vele andere manieren, waarbij openheid en vertrouwen voorop staan, in plaats van controle en repressie.**

6.1. Werk een preventief alcohol- en drugbeleid uit

Een eenmalige actie of les over illegale drugs heeft geen effect, daarvoor is middelengebruik een te complex fenomeen. **Alles wat je in de schoolcontext doet rond middelen, kadert best binnen de visie en het [alcohol- en drugbeleid \(DOS\)](#) van de school en wat betreft het curriculum binnen de [leerlijn verslavingspreventie in het onderwijs](#).** Een alcohol- en drugbeleid bestaat uit een breed spectrum aan maatregelen zoals afspraken en regels rond drugs, de reactie van de school op gebruik, incidenten of problemen, de zorg voor leerlingen die het nodig hebben en een veilige en gezonde omgeving creëren waarin aan een vertrouwensband wordt gewerkt tussen leerlingen en personeel, waarin ouders nauw betrokken worden. Preventie zal pas effectief zijn als de school op al deze aspecten inzet.

Scholen kunnen rekenen op coaching door een [Preventiewerker tabak, alcohol en andere drugs](#) verbonden aan een regionaal Centrum Geestelijke Gezondheidszorg (CGG). De preventiewerker brengt expertise in en fungeert als procesbegeleider. De school wordt op maat begeleid in de uitwerking van een visie en een beleid. Ze krijgt ondersteuning en inspiratie voor het invullen van de verschillende pijlers en randvoorwaarden voor een degelijk en duurzaam alcohol- en drugbeleid.

Voor een ruimer preventief (gezondheids)beleid kunnen scholen beroep doen op [de Vlaamse Logo's](#) (Lokaal Gezondheidsoverleg).

Ook kunnen ze rekenen op de expertise van de Pedagogische Begeleidingsdiensten (PBD's) en de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB's), die helpen bij het ontwikkelen en uitvoeren van preventieve en ondersteunende maatregelen op school.

6.1.1. Focus op het algemeen functioneren en welbevinden van de leerling
Een preventief beleid focust op het functioneren en welbevinden van de leerlingen. Als

er signalen zijn van verminderd welbevinden of veranderd gedrag, is het belangrijk die signalen op te pikken en ermee aan de slag te gaan, ongeacht de oorzaak. Of het nu gaat om verminderde prestaties, storend gedrag, schoolmoeheid, groepsdruk of spijbelen, de school kan actie ondernemen op basis van het gedrag van de leerling en in functie van leerprestaties en welbevinden. Dus ook zonder concrete aanwijzingen van druggebruik. **Hoe vroeger er wordt ingegrepen, hoe meer kans op succes.** Zorg dat je als school een begeleidingstraject hebt uitgeschreven met duidelijke taakomschrijvingen voor het signaleren van mogelijke problemen, begeleiding van de leerling en eventuele doorverwijzing.

6.1.2. Maak duidelijke afspraken met de lokale politiezone en werk samen

Scholen kunnen terecht bij hun vast contactpunt bij de lokale politie wanneer feiten worden gepleegd die de bevoegdheid van de school overstijgen.^a Naargelang de lokale behoeften en de specificiteit van individuele dossiers kunnen de nodige accenten gelegd worden. De gegevens van de vaste aanspreekpunten bij de politie en de contactgegevens van schooldirecties zijn verzameld op een online databank (data-onderwijs.vlaanderen.be/aanspreekpunt-lokale-politie/), toegankelijk voor zowel politie als scholen. **Het is aangegeven voor de school om duidelijke afspraken te hebben in verband met druggerelateerde feiten en de inschakeling van de politie met de lokale politiedienst** (Comité P, 2013).

Daarnaast speelt de lokale politie een belangrijke rol in de omgeving rond de school (EUSPR, 2023; UNODC, 2021). **Volgens de visie van EUSPR (European Society for Prevention Research) heeft de aanwezigheid van de politie in de omgeving van de school prioriteit boven hun aanwezigheid op het schoolterrein zelf.** Dit omvat bijvoorbeeld de controle op alcoholverkoop en de handhaving van regels rond middelengebruik in openbare ruimtes (EUSPR, 2023). Denk hierbij ook aan het uitvoeren van controles op druggebruik of -handel in nabijgelegen parken of controles op rijden onder invloed. De politie is getraind in het herkennen en identificeren van risicofactoren in de fysieke omgeving van de school die mogelijk wijzen op of leiden tot criminaliteit (UNODC, 2021). Een goede samenwerking en goede afspraken tussen de politie en de school zijn hierbij essentieel om criminaliteit effectief aan te pakken (UNODC, 2021).

6.1.3. Neem deel aan de VAD-leerlingenbevraging

Om zicht te krijgen op de mate van gebruik op school en de houding van de leerlingen tegenover de huidige aanpak van de school wat betreft middelengebruik, is het een goed idee om deel te nemen aan de [VAD-leerlingenbevraging](#).

6.2. Wat doen bij (vermoedens van) gebruik of dealen?

6.2.1. Bij (vermoeden van) gebruik

Een vermoeden van druggebruik of een algemene bezorgdheid hierrond is een voldoende voorwaarde voor het opstarten van een begeleidingstraject. Het is daarbij belangrijk dat deze zorgen gedeeld worden op het daarvoor voorziene intern overleg. In zo'n geval kan de school met de betrokken leerling en zijn ouders in gesprek gaan en afspraken maken over het gedrag en de naleving van de afspraken. Deze afspraken zijn continu op te volgen door het hele schoolteam.

Bij een vermoeden van druggebruik of wanneer een leerling mogelijks kampt met problematisch druggebruik, doet de school er best aan om proactief het CLB te contacteren.

^a De omzendbrief NO/2013/03 van 20 december 2013 betreffende "Krijtlijnen inzake de verhouding vast aanspreekpunt lokale politie – school in het kader van omzendbrief PLP 41 en de verhouding tussen school/CLB-Dienst voor de Veiligheid van de Staat" biedt een algemeen kader voor samenwerking met de politiediensten bij de aanpak van jeugdcriminaliteit.

Zij kunnen vanuit hun rol in signaaldetectie en consultatieve leerlingbegeleiding mee nadenken of begeleiding aangewezen is en zo ja, zoeken naar een geschikte begeleidingsoplossing. Indien aangewezen, kan een intern een-op-een begeleidingstraject opgestart worden, met ondersteuning van of door het CLB. Er kan ook worden doorverwezen naar gespecialiseerde instanties, bijvoorbeeld de vroeginterventiewerking vanuit de regionale CGG-werkingen, categoriale hulpverlening, netwerken in de geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren (GGKJ), eerstelijnspsychologen, etc. In geval van middelengebruik is het van belang om zo vroeg mogelijk in te grijpen om erger te voorkomen. Vanuit de lokale of de regionale preventiewerking verbonden aan de Centra Geestelijke Gezondheidszorg kunnen zij ook advies, consult en vorming op maat aanbieden aan leerkrachten of leerlingenbegeleiders, in het preventief omgaan met middelengebruik, signaaldetectie en het vroegtijdig bespreekbaar maken van middelengebruik.

Het bezit van illegale drugs op school is strikt genomen een strafbaar feit, maar een melding bij politie is niet altijd aangewezen. Vaak kunnen zulke incidenten beter binnen de school worden opgelost, bijvoorbeeld door middel van een herstelgericht groepsoverleg begeleid op school of het inschakelen van de nodige hulpverlening (Omzendbrief NO/2013/03).

6.2.2. Bij (vermoeden van) dealen

Een schoolreglement kan vermelden dat aan leerlingen kan worden gevraagd fouilleringen, doorzoekingen van persoonlijke bezittingen of drugtesten te ondergaan. Ook kan een schoolreglement bepalen dat de politie kan ingeschakeld worden bij vermoeden van bezit, gebruik van en handel in drugs. De voorschriften van (drug)begeleidingscontracten moeten ook beantwoorden aan deze stelregels.

Wanneer op school dealen is vastgesteld, is er sprake van een misdrijf. In de wet is het voorzien, dat wie kennis heeft van dealen (voor ambtenaren), of er getuige van was, dit misdrijf aangeeft aan de politie. In plaats van een algemene drugcontrole, kan de politie een gerichte controle uitvoeren. Bij zulke controles worden slechts enkele specifieke leerlingen geconfronteerd met een controle. Zo ondervinden de andere leerlingen er geen ongewilde schade van.

Aangeduid worden door een drugshond kan een aanleiding zijn voor een foullering. Er zijn echter ook andere aanwijzingen die daartoe kunnen leiden, zoals materiële aanwijzingen, gedrag van de verdachte, omstandigheden van tijd of plaats. Ook uiterlijke tekenen van druggebruik of -bezit zijn mogelijk. De aanwijzingen voor de foullering moeten vermeld worden in het PV. Nadien kan deze pas uitgevoerd worden.

Een gerechtelijke foullering in de onderwijssetting kan bestaan uit het betasten van het lichaam en de kledij van de betrokkene en de controle van diens boekentas, agenda en schoolboeken. De betrokkene mag de foullering niet weigeren. Het uitvoeren van de foullering in aanwezigheid van directie, leerkrachten en andere leerlingen moet ten alle tijde vermeden worden, zie artikel 35 1° Wet op het Politieambt (cfr. [Juridische handvatten voor het onderwijs](#)).

Er kan ook gekozen worden voor een controle buiten de schoolmuren of een verhoogde waakzaamheid. De verdachte leerling kan, na de drugcontrole op school of buiten de school, eventueel worden meegenomen voor verhoor en er kan een huiszoeking volgen in het huis van de betrokken leerling. De procureur, voor minderjarigen de substituut-procureur belast met jeugdzaken, gaat vervolgens na wat hij met het dossier zal doen.

6.2.3. Het opstarten van een tuchtprocedure

Ernstige regelovertreding of overlast op school, vraagt om een duidelijke aanpak. Scholen hebben naast een helder preventief beleid, ook nood aan een heldere stok achter de deur om daarmee om te gaan.

De leefregels van de school worden best duidelijk opgenomen in het schoolreglement en in het alcohol- en drugbeleid van de school. Ook de procedures die volgen bij een schending van de leefregels worden best nauwkeurig omschreven. Onder die procedures kunnen zowel maatregelen vallen met een preventief en herstellend karakter (bijvoorbeeld: een kansenbeleid of een begeleidingscontract om terug greep te krijgen op het moeilijke gedrag van een leerling), als tuchtmaatregelen. De school kan dus ordemaatregelen nemen of gedragsregels vastleggen in een contract wanneer het gedrag van een leerling een gevaar vormt voor het goede lesverloop of voor de werking van de school.

Tuchtmaatregelen worden genomen als de handelingen van de leerling de leefregels van de school zodanig schenden dat ze een gevaar of ernstige belemmering vormen voor het normale onderwijs- of vormingsgebeuren of voor de fysieke of psychische integriteit en veiligheid van personen op school.

Het is daarbij niet nodig om een beroep te doen op politiediensten om geldige bewijzen te verzamelen die aanleiding kunnen geven tot een tuchtprocedure. In een tuchtprocedure zijn eigen vaststellingen evengoed bruikbaar. Bovendien kunnen ook feiten die geen misdrijf zijn (bijvoorbeeld inbreuken op het schoolreglement) een maatregel tot gevolg hebben. Bijvoorbeeld: het bezit van bier of wijn op school is geen als misdrijf omschreven feit, maar kan wel een inbreuk zijn op het schoolreglement en maatregelen tot gevolg hebben.

Het is van belang dat de leerling strikt wordt opgevolgd door het hele schoolteam, hierbij duidelijk en consequent ondersteund door de directie. Dit vereist dat elke leerkracht of ander schoolpersoneel goed op de hoogte is van de regels, procedures en sancties rond verslavende middelen, zodat consequent gehandeld kan worden.

7. Samenvatting en conclusie

Hoewel schooldirecties denken dat controles met drugshonden afschrikwekkend werken en dealers opsporen, blijkt dat de vangsten gering zijn en er niet altijd feedback over individuele leerlingen kan gegeven worden vanwege privacywetgeving. Onderzoek toont aan dat deze controles een hoge foutenmarge kunnen hebben, waarbij vaak onterecht leerlingen worden aangeduid of leerlingen die gebruiken onopgemerkt blijven. Controles met drugshonden leiden tot stigmatisering, schaamte, emotionele stress en een verstoring van het schoolklimaat. Zo kunnen deze controles het vertrouwen tussen leerlingen en de school ondermijnen, en voorkomen ze dat leerlingen hulp zoeken bij problemen met drugs. Controles met drugshonden op scholen worden daarom afgeraden vanwege hun beperkte effectiviteit en de vele negatieve gevolgen.

In plaats van controles met drugshonden, wordt een preventief beleid aanbevolen. Dit beleid moet zich richten op het welbevinden en het goed functioneren van leerlingen en een open dialoog stimuleren. Preventie moet onderdeel zijn van een breed kader van maatregelen, zoals duidelijke regels, begeleidingsrajecten en het bevorderen van een gezonde leeromgeving. Samenwerking met lokale politie is belangrijk, maar heeft meer impact wanneer deze gericht is op controle in de omgeving van de school en actie bij specifieke vermoedens of overlast. Als er een controle gebeurt, moet er eerst een ernstige aanwijzing zijn, en omvat deze een gerichte, discrete interventie bij één of enkele specifieke leerling(en) in plaats van grootschalige controles.

Door een holistische aanpak te hanteren, die vertrouwen en openheid centraal stelt, kunnen scholen een veiliger en gezonder leerklimaat bevorderen, waarbij druggebruik, -bezit of dealen effectief wordt aangepakt zonder de nadelige effecten van controles met drugshonden.

8. Relevante websites

- www.vad.be/onderwijs
- www.vad.be/clb
- www.gezondleven.be/settings/gezonde-school/alcohol-illegale-drugs-psychoactieve-medicatie-gamen-en-gokken
- www.onderwijs.vlaanderen.be/nl/directies-en-administraties/onderwijsinhoud-en-leerlingenbegeleiding/secundair-onderwijs/schoolondersteuning-bij-grensoverschrijdend-gedrag/alcohol-en-drugsbeleid-op-school
- www.onderwijs.vlaanderen.be/nl/onderwijspersoneel/van-basis-tot-volwassenen-onderwijs/werken-in-een-clb/rol-en-samenwerking-clb/ambtsgeheim-en-beroepsgeheim-in-onderwijs
- pro.g-o.be/themas/welzijn-en-gezondheid/gezondheid/themas/alcohol-illegale-drugs-psychoactieve-medicatie-gamen-en-gokken/
- www.go-clb.be/contact/contacteer-het-clb
- www.pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/download/content/11b04731-da15-4e5a-8ca0-132e59ddb616/attachments/MLER_131_Drugsbeleid_op_een_gezonde_school.pdf
- www.vrijclb.be/contact
- www.ovsg.be/volumes/general/Leerplannen-en-didactiek/Lager-onderwijs/231218-Visie-Gezondheid.pdf?v=1708692051
- www.provinciaalonderwijs.vlaanderen/category/gezondheid/

9. Bronnen

- ¹ Trimbos-Instituut (2019). Richtlijnen verslavingspreventie binnen het onderwijs, Utrecht.
- ² Barbour, B. (2006). Review of the Police Powers (Drug Detection Dogs) Act 2001. Gedownload op 12 april, 2024, van https://www.ombo.nsw.gov.au/__data/assets/pdf_file/0020/4457/Review-of-the-Police-Powers-DrugDetection-Dogs-Part-1_October-2006.pdf
- ³ EMCDDA (2019). European Prevention Curriculum: a handbook for decision-makers, opinion-makers and policy-makers in science-based prevention of substance use. Lisbon: EMCDDA.
- ⁴ European Society for Prevention Research (EUSPR) (2023). Position paper Frontline Politea Project. Law enforcement has to be part of the prevention workforce. The question is: how and where? Geraadpleegd op 29 april 2023 via https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/Position%20Paper_Law%20enforcement%20has%20to%20be%20part%20of%20the%20prevention%20workforce..pdf
- ⁵ United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) (2018). International Standards on Drug Use Prevention, second updated edition. United Nations. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) and the World Health Organisation (WHO).
- ⁶ United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) (2023). The Role of Law Enforcement Officers in Drug Use Prevention within School Settings – A Guiding Document. Geraadpleegd op 7 mei 2024 Via https://www.unodc.org/res/prevention/prevention-guidelines_html/A_Guiding_Document_-_The_Role_of_Law_EnforcementOfficers_in_Drug_Use_Prevention_within_School_Settings_Update.pdf
- ⁷ Malins, P. (2019). Drug dog affects: Accounting for the broad social, emotional and health impacts of general drug detection dog operations in Australia. International Journal of Drug Policy, 67, 63-71.
- ⁸ Comité P (2013). Het politiebeleid omtrent drugs in het schoolmilieu. Geraadpleegd op 7 maart 2024 via <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/2015-12-23%20politiebeleid%20omtrent%20drugs%20in%20het%20schoolmilieu.pdf>
- ⁹ Comité P (2015). Politiebeleid omtrent drugs in het schoolmilieu. Geraadpleegd op 16 juni 2024 via <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/2015-12-23%20politiebeleid%20omtrent%20drugs%20in%20het%20schoolmilieu.pdf>

¹⁰Jackson, D.B., Testa, A., & Vaughn, M.G. (2020). Low Self-control and Legal Cynicism among At-Risk Youth: An Investigation into Direct and Vicarious Police Contact. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 57(6), 741–783.

¹¹Rosiers, J. (2023). VAD-leerlingenbevraging in het kader van een drugbeleid op school. Syntheserapport schooljaar 2021-2022. Brussel: VAD.

¹²Jezierski, T., Adamkiewicz, E., Walczak, M., Sobczyńska, M., Gorecka-Bruzda, A., Ensminger, J., & Papet, E. (2014). Efficacy of drug detection by fully-trained police dogs varies by breed, training level, type of drug and search environment. *Forensic Science International*, 237, 112-118.

¹³Bye, S. E. G., Hazel, S., Fountain, J., & Fernandez, E. J. (2024). Examining Shaping of Two Odor Detection Dogs. *Journal of Veterinary Behavior*.

¹⁴NO/2013/03 (2013). Krijtlijnen inzake de verhouding vast aanspreekpunt lokale politie – school in het kader van omzendbrief PLP 41 en de verhouding tussen school/CLB-Dienst voor de Veiligheid van de Staat. (2013).

¹⁵Veekmans, K., Gombeer, T. (2020). Juridische handvatten voor het gebruik en misbruik van alcohol en andere drugs op school. Brussel: VAD.

Colofon

Redactie & lay-out: VAD

Foto: Shutterstock

V.U.: H.Peuskens, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

© 2024

VAD, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

T 02 423 03 33 | vad@vad.be | www.vad.be

Ondernemingsnummer: 0424.327.587 | RPR Brussel

VLAAMS EXPERTISECENTRUM
ALCOHOL EN ANDERE DRUGS